

บทบรรยาย

การจัดการวัฒนธรรมกับความเจริญของประเทศ

วีระ โรจน์พจนรัตน์¹

๑. บทนำ

การที่ประเทศจะก้าวไปสู่การพัฒนาอย่างทัดเทียมนานาชาติได้อย่างเหมาะสมคือ การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน และก้าวไปสู่การพัฒนาให้มีความเจริญก้าวหน้าที่ยั่งยืน ได้นั้น ประเทศไทยต้องพัฒนาความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมควบคู่กัน ไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ร่ำรวยและหลากหลายด้วย “ทุนทางสังคมวัฒนธรรม” อันเป็นผลรวมของ สิ่งดีงามที่มีอยู่ในสังคมที่เกิดจากการสั่งสมต่อยอดและพัฒนาาร่วมกันของคนในสังคมขึ้นมา เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา วิถีชีวิต และภูมิปัญญา กล่าวได้ว่ามรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้ไม่เพียงเป็นอัตลักษณ์ ที่บ่งบอกความเป็นไทยเท่านั้น หากยังแสดงถึง อัตลักษณ์ของภูมิภาคด้วย อันเป็นผลจากการ ที่ประเทศไทยมีที่ตั้งที่เป็นศูนย์กลางระหว่างภูมิภาค เป็นสังคมที่รับความหลากหลายและความแตกต่างทางวัฒนธรรม และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างกลมกลืนและเหมาะสม มาแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งนับเป็นจุดเด่นและโอกาสสำคัญในการพัฒนาประเทศไปใน ทิศทางที่ถูกต้อง ดังนั้นการที่นำมิติทางวัฒนธรรมมาพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าจึงขึ้น อยู่กับเราฉลาดในการนำอดีตมารับใช้ปัจจุบันหรือไม่ และเรามียุทธศาสตร์และมีวิธีการ จัดการที่ดีมีประสิทธิภาพหรือไม่ ในการประชุมเวทีความร่วมมือระดับรัฐมนตรีวัฒนธรรม แห่งเอเชีย เรื่อง “การส่งเสริมอุตสาหกรรมวัฒนธรรม” เมื่อเดือน พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ที่ฮ่องกง สุนทรพจน์เปิดการประชุมที่รัฐมนตรีวัฒนธรรมของประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนจีน กล่าวว่า “ในอดีตประเทศที่ร่ำรวยเท่านั้น จึงจะสร้างวัฒนธรรม ที่ยิ่งใหญ่ได้ แต่ปัจจุบันประเทศที่มีวัฒนธรรมย่อมสร้างความเจริญและมั่งคั่งได้ หากรู้จัก การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ” สุนทรพจน์นี้ไม่น่าจะเกินความจริง เพราะอย่างน้อย ก็มีตัวอย่างให้เห็นแล้ว เช่น จีน เกาหลี ฝรั่งเศส ดังนั้นสุนทรพจน์นี้จึงเป็น โจทย์ที่ท้าทาย ยิ่งสำหรับผู้บริหารงานด้านวัฒนธรรมของประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทยด้วย

¹ ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๑ เวลา ๐๕.๐๐-๑๐.๐๐ น. ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น

๒. ประเภทของวัฒนธรรม

ประเภทของวัฒนธรรมในปัจจุบัน แบ่งออกได้เป็น ๓ มิติ คือ

(๑) **มรดกวัฒนธรรม (Cultural Heritage)** หมายถึง ผลงานทั้งหมดทุกแขนงของศิลปิน สถาปนิก นักดนตรี นักเขียน รวมไปถึงผลงานของศิลปินที่ไม่ปรากฏนามทั้งหมดด้วย ผลงานเหล่านี้ คือการแสดงออกถึง จิตวิญญาณของชนชาติ และแสดงถึงแก่นสารทางค่านิยมที่ทำให้ชีวิตมีความหมาย ทั้งหมดรวมไปถึงบรรดาผลงาน ที่สามารถมองเห็นและสัมผัสได้ (Tangible Cultural Heritage) กับสิ่งที่ไม่อาจสัมผัสได้ (Intangible Cultural Heritage) ซึ่งเป็นการแสดงออกของคนในชาตินั้น โดยผ่านทางภาษา ทางพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศรัทธาความเชื่อ ตามโบราณสถาน แหล่งประวัติศาสตร์และโบราณคดี ตลอดจนงานด้านวรรณกรรม ผลงานทางศิลปกรรม รวมไปถึงงานจดหมายเหตุและหอสมุด

(๒) **วัฒนธรรมวิถีชีวิต (Living Culture)** หมายถึง วัฒนธรรมที่ได้รับการสืบทอดต่อ ๆ กันมา มีการปรับปรุงพัฒนาและปฏิบัติกันอยู่ในวิถีชีวิตปัจจุบัน อาทิ วัฒนธรรมพื้นบ้านของท้องถิ่น ขนบธรรมเนียม ประเพณีมารยาททางสังคม ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ฯลฯ

(๓) **วัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ (Cultural Creativity)** ซึ่งเป็นเรื่องของวัฒนธรรมร่วมสมัยท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ที่มีพัฒนาการไปตามความต้องการของสังคมสมัยใหม่ อาทิ อุตสาหกรรมทางวัฒนธรรม (Cultural Industry) หรืออุตสาหกรรมสื่อบันเทิง (Content Industry) ซึ่งหมายถึง โดยการนำคุณค่าและเอกลักษณ์วัฒนธรรมมาประยุกต์พัฒนาหรือสร้างสรรค์ในมิติเชิงพาณิชย์ เป็นอุตสาหกรรมเกี่ยวกับงานผลิต/บริการด้านสื่อ ทุกสาขา ได้แก่ ภาพยนตร์ วิทยุทัศน์ ดนตรี ศิลปะการแสดง การพิมพ์และสิ่งตีพิมพ์ (publishing and printing) ซอฟต์แวร์และคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ (รายการ โทรศัพท์ ละคร โทรศัพท์) วิทยุ สื่อผสม (Multimedia) (เกมส์ การ์ตูน Animation) ฯลฯ ซึ่งกระทรวงวัฒนธรรมสนับสนุนให้ภาคเอกชนดำเนินงานในเรื่องนี้อย่างเต็มที่

๓. หลักการและแนวทางปฏิบัติสากลในการอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรม

ในยุคสมัยนี้ วัฒนธรรมไม่ใช่เป็นเรื่องของชาติใดชาติหนึ่งเท่านั้น กระบวนการทางวัฒนธรรมได้ขยายขอบเขตครอบคลุมไปทั่วทุกส่วนของโลกแล้ว กระทรวงวัฒนธรรมจึงเห็นความสำคัญของการให้ความร่วมมือกับนานาประเทศในการดำเนินงานวัฒนธรรมซึ่งมีองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูเนสโก ซึ่งเป็นองค์การระดับโลกที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความร่วมมือด้านวัฒนธรรมระหว่างประเทศสมาชิก (ขณะนี้ มีประมาณ ๑๙๘ ประเทศ) โดยยูเนสโกได้จัดการประชุมว่าด้วย นโยบายวัฒนธรรม โดยเน้นความสมดุลของวัฒนธรรมทางวัตถุและทางจิตใจเพื่อนำไปสู่การพัฒนา

ที่ยั่งยืนเป็นสำคัญ ประเทศไทยได้นำมิติวัฒนธรรมมาสอดแทรกไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเน้นเรื่องคุณภาพระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนมีการเรียนรู้รากเหง้าวัฒนธรรมดั้งเดิม เข้าใจพัฒนาการตามยุคสมัยและสภาพปัจจุบัน ตลอดจนแนวโน้มในอนาคตของโลกเพื่อปรับวิถีชีวิตให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม โดยมีเป้าหมาย ๔ ประการตามกรอบยูเนสโก คือ

(๑) การยอมรับมิติวัฒนธรรมในการพัฒนา (Acknowledging the Culture Dimension in Development)

เน้นการบรรจุวัฒนธรรมเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยที่การพัฒนาประเทศด้วยการได้ปัจจัยทางเศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีเป็นพื้นฐาน ปราศจากความคิดในด้านวัฒนธรรมของกลุ่มชน ไม่สามารถกำหนดอนาคตอันรุ่งโรจน์ของประเทศได้อย่างแท้จริง จึงได้มีการสนับสนุนปรึกษาหารือกันในที่ประชุมระหว่างประเทศและเห็นพ้องต้องกันว่าวัฒนธรรมควรเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาโครงการต่าง ๆ ที่จัดขึ้น พึงคำนึงถึงวิถีประชาชนในท้องถิ่นและให้ประชาชนเข้ามามีส่วนรับรู้ และเกี่ยวข้องตลอดจนกำหนดแนวทางการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดคุณภาพ ยังผลสำเร็จให้กับการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจทั้งหมด

(๒) การส่งเสริมเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Affirming and Enriching Cultural Identity)

ประสบการณ์ต่าง ๆ ในอดีตชี้ให้เห็นว่า การดำเนินการตามระบบเศรษฐกิจโดยไม่นำพาต่อวัฒนธรรม สร้างปัญหาให้สังคมอย่างมากมาย ด้วยการสร้างมาตรฐานและค่านิยมทางวัฒนธรรมให้อยู่ในรูปแบบเดียวกันแพร่กระจายไปทั่วทุกสารทิศ ประเพณีนิยมและเอกลักษณ์ในการดำรงชีวิตของแต่ละสังคมถูกบ่อนทำลายโดยสิ้นเชิง จึงควรที่จะได้ระดมความคิดนำกลับมาซึ่งมรดกวัฒนธรรมของสังคมที่สืบทอดมาจากอดีต รวมถึงให้เกิดความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมประจำถิ่น ทั้งนี้ เพื่อสร้างความสมดุลทางวัฒนธรรม เมื่อจำเป็นต้องผสมผสานกับกระแสวัฒนธรรมของชนต่างถิ่น

(๓) การขยายขอบเขตของการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม (Broadening Participation in culture and in Development)

โดยที่งานวัฒนธรรมเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ทุกหมู่เหล่า การมีส่วนร่วมในสังคมด้วยวัฒนธรรม จึงมีความหมายนับเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในด้านสาธารณะและการพัฒนาสังคม การเอื้ออำนวยให้ทุกคนมีส่วนร่วมในสังคมด้วยวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น จึงเป็นหนทางหนึ่งที่จะนำไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยในวิถีชีวิต ทั้งนี้ อาจจัดตั้งศูนย์เอนกประสงค์ซึ่งรวมกิจกรรมด้านวัฒนธรรมและการพัฒนาไว้ด้วยกัน ขยายขอบข่ายให้ประชาชนได้ตระหนัก

ถึงความสำคัญของศิลปะและเผยแพร่รูปแบบต่าง ๆ ของการแสดงออกเชิงสร้างสรรค์ ในทางการศึกษา และสื่อต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อม ในชีวิต และงานประจำวัน เพื่อเพิ่มจำนวนผู้มีส่วนร่วมในสังคมด้วยวัฒนธรรมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

(๔) การส่งเสริมความร่วมมือทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศ (Promotion of International Cultural cooperation)

วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสื่อสารระหว่างประเทศที่ได้รับสิทธิพิเศษเสมอมา เพราะวัฒนธรรมสามารถเอื้ออำนวยให้เกิดความเข้าใจที่ระหว่งประเทศ ด้วยการยอมรับลักษณะเฉพาะของรูปแบบทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคม ปัจจุบันความร่วมมือทางด้านวัฒนธรรมระหว่างประเทศเริ่มทวีความสำคัญมากขึ้นเป็นลำดับ บทบาทของวัฒนธรรมมีส่วนทำให้เกิดความสมดุลมากขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก สัมพันธภาพระหว่างวัฒนธรรมกับการพัฒนา ซึ่งเชื่อมโยงทุกประเทศให้โลกเข้าด้วยกัน

๔. โครงสร้าง ภารกิจหน้าที่ และยุทธศาสตร์ของกระทรวงวัฒนธรรม

(๑) ภารกิจหน้าที่ ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ประเทศไทยปฏิรูประบบราชการกระทรวงวัฒนธรรม ถูกสถาปนาขึ้นใหม่อีกครั้ง โดยแยกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องออกจากกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อยกระดับการบริหารจัดการด้านวัฒนธรรมให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ภารกิจของกระทรวงวัฒนธรรม ตามพระราชบัญญัติแบ่งส่วนราชการฯ “มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงาน ศิลปะ ศาสนา และวัฒนธรรม และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนด” แนวความคิดเดิมที่วางงานด้านวัฒนธรรมมีขอบเขตเฉพาะเรื่อง โบราณสถาน พิพิธภัณฑฯ ศิลปะ นาฏศิลป์ ดนตรี วิถีชีวิต ประเพณี หรืองานด้านอนุรักษ์ไม่ใช่อีกต่อไป แต่วัฒนธรรมเป็นเรื่องความมั่นคงและรากฐานการพัฒนาประเทศ และต้องทำให้คนไทยมีความรู้ รู้จักตัวเอง ฉลาดและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ และที่สำคัญต้องรู้จักการใช้อย่างดีตามรับใช้ปัจจุบัน

(๒) หน่วยงานหลักของกระทรวงวัฒนธรรม ขณะนี้ ได้แก่

กรมการศาสนา ดูแลการเผยแพร่หลักคำสอนของศาสนาทุกศาสนา

กรมศิลปากร รับผิดชอบ ด้านมรดกของชาติ (Cultural Heritage) ได้แก่งานด้าน โบราณสถาน โบราณวัตถุ นาฏศิลป์ ดนตรี สถาปัตยกรรม งานช่างต่าง ๆ งานหอสมุดแห่งชาติ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ รับผิดชอบงานด้าน วัฒนธรรมวิถีชีวิตและภูมิปัญญาไทย (Cultural Living)

สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย เป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นใหม่ มีหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินการส่งเสริม สนับสนุนและเผยแพร่กิจการสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย (Cultural Creativity) เพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มีหน้าที่ จัดการศึกษาผลิตบัณฑิต ด้านศิลปะ ด้านช่างศิลป์ และด้านนาฏดุริยางคศิลป์ เพื่อสืบทอดศิลปวัฒนธรรมของชาติ ขณะนี้ให้การศึกษาถึงระดับปริญญาตรี

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ซึ่งเป็นองค์กรมหาชน และทำหน้าที่ในเรื่องของเป็นศูนย์ความร่วมมือแห่งชาติและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่มุ่งส่งเสริมมานุษยวิทยาเพื่อการพัฒนาสังคม

(๓) ยุทธศาสตร์ของกระทรวงวัฒนธรรม มี ๔ ยุทธศาสตร์ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ รักษา สืบทอด วัฒนธรรมของชาติและความหลากหลายของวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่อย่างมั่นคง

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ สร้างค่านิยม จิตสำนึก และภูมิปัญญาคนไทย

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ นำทุนวัฒนธรรมของประเทศมาสร้างคุณค่าทางสังคมและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การบริหารจัดการองค์ความรู้ด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม

๕. โครงการและกิจกรรมของกระทรวงวัฒนธรรม

การดำเนินงานของกระทรวงวัฒนธรรม ดำเนินการสอดคล้องกับแผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔) ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่ส่งเสริมการพัฒนาประเทศไปสู่ทิศทางการพัฒนาที่ยั่งยืนทางด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมรวมทั้งสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์ โดยมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ การพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งและมั่นคงทางวัฒนธรรม มีความรู้คู่คุณธรรมรวมทั้งให้คนไทยมีภูมิคุ้มกัน สามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตได้อย่างเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติจะเป็นแผนแม่บทที่กำหนดการทำงานให้ส่วนราชการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ใช้ในการพัฒนางานวัฒนธรรมและวางแผนปฏิบัติการประจำปีด้วย โครงการและกิจกรรมที่สำคัญได้แก่

(๑) การจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมภาคสังคม ตามที่รัฐบาลได้แถลงนโยบายต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๘ แสดงเจตนารมณ์แน่วแน่ที่จะฟื้นฟูความรู้รักสามัคคีและพัฒนาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมที่ต้งามในสังคม โดยการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๘ เห็นชอบด้วยกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายด้านจริยธรรม ธรรมาภิบาล และการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ ๕ ด้าน

คือ ด้านกฎหมาย ด้านการเมือง ด้านสังคม ด้านธุรกิจ และด้านราชการ ตามที่คณะที่ปรึกษา
ด้านการเสริมสร้างจริยธรรม ธรรมภิบาลและการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ ของ
คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติเสนอ โดยด้านสังคมมอบให้กระทรวงวัฒนธรรมดำเนินการ
ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงวัฒนธรรม จึงได้บูรณาการและจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาคุณธรรม
จริยธรรมภาคสังคมขึ้น ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นทางสายกลาง และหลักการ
ที่ว่าวัฒนธรรมเป็นรากฐานของการสร้างความสมานฉันท์และความมั่นคงในสังคม ซึ่งใน
แผนยุทธศาสตร์พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมภาคสังคมดังกล่าว ประกอบด้วย ๒ มาตรการ คือ
มาตรการระยะสั้น ๑ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๐) มี ๒ ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ สร้างบรรทัดฐาน
วาระแห่งคุณธรรม และยุทธศาสตร์ที่ ๒ สื่อสร้างพลังไทยใส่ใจคุณธรรม และมาตรการ
ระยะยาวต่อเนื่อง ๔ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๕๔) มี ๓ ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์ที่ ๑
เสริมสร้างครอบครัวตัวอย่าง ยุทธศาสตร์ที่ ๒ ส่งเสริมโรงเรียนคุณธรรม และยุทธศาสตร์
ที่ ๓ พัฒนาวีถีชีวิตชุมชน

(๒) โครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน โครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน เป็น
โครงการที่ต้องการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ด้วยการสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมให้
กับชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน
ด้วยการพัฒนาให้ชุมชนค้นหาจุดเด่นซึ่งเป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น นำภูมิปัญญาสู่การ
พัฒนาเพื่อการประกอบอาชีพ มาแก้ไขปัญหาค่าความยากจนบนพื้นฐานแนวคิดเศรษฐกิจ
พอเพียง นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้สังคมมีคุณธรรม จริยธรรม มีความบันเทิงใจในลาน
นันทนาการโดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ

๑. การส่งเสริมการจัดตั้งคลังสมอง เพื่อรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็น
ระบบ จากบรรดาผู้รู้และปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลหลักในการนำไปใช้ให้เกิด
ประโยชน์ต่อชุมชนทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและจิตใจ

๒. ส่งเสริมการถ่ายทอดการเรียนรู้วัฒนธรรม ได้แก่ กลุ่มอาชีพ กลุ่มสนใจใน
กิจกรรมทางวัฒนธรรมต่าง ๆ

๓. ส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้วยการจัดกิจกรรมทางด้านศาสนา
ขนบธรรมเนียมประเพณี จารีตต่าง ๆ ในชุมชน ซึ่งผ่านการเลือกสรรคัดกรองจากชุมชน
อย่างมีแบบแผนไม่คิดเพี้ยนไปจากค่านิยมชุมชน

๔. ส่งเสริมการจัดทำลานคนตรี กีฬาและการละเล่นพื้นบ้าน และจำหน่าย
ผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีเวทีพบปะสังสรรค์ แสดงออกและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ใน
ชุมชน

๕. ส่งเสริมการจัดทำพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน หอศิลป์ชุมชนเพื่อรวบรวมมรดกทางวัฒนธรรมและจัดแสดงความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นและภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ

๖. ส่งเสริมงานสารสนเทศและห้องสมุดชุมชน เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน การศึกษาค้นคว้าความรู้เพื่อนำมาปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม

(๓) การพัฒนาองค์ความรู้และแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรมเป็นองค์กรหนึ่งที่มีส่วนพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) ทั้งนี้เพื่อให้เยาวชนและประชาชนรู้จักความเป็นตัวเอง และรู้จักโลกภายนอก เพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์และสามารถนำพาประเทศได้อย่างสง่างามในเวทีโลกที่มีความขัดแย้งและการแข่งขัน นอกจากงานศึกษาวิจัยและเผยแพร่ภูมิปัญญาไทยในรูปแบบสื่อต่างๆ แล้ว ทรัพยากรของกระทรวงฯ ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติซึ่งมีอยู่ทั่วประเทศ ๒๑ แห่ง หอจดหมายเหตุแห่งชาติ ๑๐ แห่ง ขณะนี้ส่วนใหญ่สามารถให้บริการได้ด้วยระบบดิจิทัล พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ๔๑ แห่ง ได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีและมีการนำเสนอที่น่าสนใจ แหล่งเรียนรู้เหล่านี้ได้จัดตั้งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการด้วย นอกจากนี้ โรงละครแห่งชาติ ๓ แห่ง และศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ซึ่งเปิดการแสดงอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี เป็นเวทีในการเผยแพร่การแสดงของไทยและเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการแสดงกับนานาชาติ

(๔) การเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรมดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาคาความเบี่ยงเบนของสังคม โดยใช้มิติทางด้านวัฒนธรรมบูรณาการการแก้ไขปัญหาความเบี่ยงเบนด้านมรดก ค่านิยม จารีตประเพณี วิถีชีวิตของคนในสังคม มีกิจกรรมสำคัญที่ดำเนินงานดังนี้

๔.๑ การแก้ไขปัญหาสื่อที่มีผลกระทบต่อสังคม โดยดำเนินโครงการจัดทำระดับความเหมาะสมของสื่อ (Rating) ด้านโทรทัศน์ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ในการสร้างระบบและกลไกในการทำงานของการจัดระดับความเหมาะสมของสื่อด้านโทรทัศน์ ซึ่งขณะนี้ได้ดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้วและกำลังประมวลเป็นข้อเสนอในการดำเนินการเป็นข้อกฎหมายบังคับใช้ต่อไป

๔.๒ การเฝ้าระวังสื่อที่ส่งผลกระทบต่อเยาวชนและสังคม ซึ่งบูรณาการการทำงานร่วมกับเครือข่ายเฝ้าระวังฯ หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเด็นปัญหาที่มีประชาชนร้องเรียนเกี่ยวกับความเบี่ยงเบนทางด้านวัฒนธรรมทั้งภายในและนอกประเทศเช่น กรณีการจัดการแสดงไม่เหมาะสมในวันสำคัญทางศาสนา ในเทศกาลออกพรรษา ณ จังหวัดหนองคาย (โคโยตี้) การเผยแพร่เว็บไซต์ลามกที่เปิดพื้นที่ให้ประชาชนใช้บริการ

ห้องสนทนาโปรแกรม Camfrog, การจัดการแสดงหมอลำซิ่ง เป็นต้น

๔.๑ การสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประชาชน จากการประมวลสถานการณ์การเฝ้าระวังปัญหาต่าง ๆ จากสื่อทุกประเภทที่ส่งผลกระทบต่อสังคม กลุ่มเฝ้าระวังฯ ได้ผลิตสารศูนย์เฝ้าระวังทางวัฒนธรรมเผยแพร่ข้อมูลและความรู้ด้านวัฒนธรรมอันมุ่งหมายให้เกิดผลในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่สังคม รวมทั้งใช้เป็นสื่อเชื่อมโยงเครือข่ายของการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมด้วยเครือข่ายเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมทั่วประเทศ ซึ่งเป็นวารสารราย ๓ เดือน เผยแพร่ให้กับเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกประเทศได้รับทราบข้อมูล ผลิตสื่อมัลติมีเดียเรื่อง จากเรตต์งบนเส้นทางสื่อสร้างสรรค์สังคมไทย การประเมินคุณภาพสื่อการทำโพลล์สำรวจวัฒนธรรมการใช้ชีวิตของเด็กและเยาวชน การศึกษาวิจัยเรื่องเด็กไทยในมิติวัฒนธรรม การประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับเครือข่ายเยาวชน เป็นต้น

(๕) การขยายเครือข่ายสภาวัฒนธรรม การดำเนินงานด้านวัฒนธรรม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมเข้ามามีส่วนร่วม จึงจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลในการดำเนินงานอย่างแท้จริง ฉะนั้นการสร้างเครือข่ายเพื่อระดมสรรพกำลังจากทุกฝ่าย จึงเป็นเครื่องมือหรือกลยุทธ์สำคัญในการดึงเจ้าของวัฒนธรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วยเหตุนี้ กระทรวงวัฒนธรรม จึงเน้นให้ความสำคัญกับการขยายเครือข่ายการดำเนินงานสู่ชุมชนในรูปแบบสภาวัฒนธรรม เพราะรูปแบบหรือโครงสร้างของสภาวัฒนธรรมนั้น จะเป็นแบบเบญจภาคี ที่ประกอบด้วยภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคธุรกิจ และภาควิชาการ ร่วมเป็นคณะกรรมการของสภาฯ ซึ่งลักษณะโครงสร้างเช่นนี้ จะเอื้อต่อการสร้างความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนได้อย่างครอบคลุม “ทุกกลุ่ม” และจะทำให้เกิดการระดมสรรพกำลังและทรัพยากรประเภทต่าง ๆ ภายในท้องถิ่นได้เต็มศักยภาพสูงสุด และเพียงพอต่อการดำเนินโครงการด้านวัฒนธรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่นในระยะยาว อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันได้มีการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมจังหวัด และสภาวัฒนธรรมอำเภอ ครอบคลุมทุกจังหวัด และทุกอำเภอแล้ว โดยได้มีการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมตำบลไปบ้างแล้วบางส่วน และตั้งเป้าหมายว่าจะสามารถจัดตั้งได้ครบทุกตำบลในอนาคตอันใกล้

(๖) การอนุรักษ์ความเป็นไทย (THAINESS) ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ทั้งในด้านภาษา ศิลปะ วัฒนธรรมและการดำรงชีวิต เป็นวิถีชีวิตบนพื้นฐานแห่งภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษไทยได้สร้างสรรค์และพัฒนามานานหลายศตวรรษ จนก่อให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงออกถึงความเป็นไทยอย่างชัดเจน ต่อเมื่อวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามามีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของคนไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ภาษาไทย และการแต่งกายแบบไทย ที่ปัจจุบันถูกละเลย จนถึงขั้นเลือนหายไป ซึ่งเท่ากับเราสูญเสียความเป็นไทยส่วน

หนึ่งไป

ดังนั้น กระทรวงวัฒนธรรม จึงได้กำหนดนโยบายโดยขอความร่วมมือทุกหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ และเอกชน ส่งเสริมการใช้ภาษาไทย เนื่องในปีภาษาไทย ๒๕๕๐ และการรณรงค์ การแต่งกายชุดไทยและผ้าไทยขึ้น

สำหรับการดำเนินงานส่งเสริมการใช้ภาษาไทย ได้ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ จัดกิจกรรม ตลอดทั้งปี ๒๕๕๐ อาทิ การรณรงค์ให้ความรู้ผ่านสื่อ โครงการอบรมการใช้ภาษาไทย มารยาทไทย แก่ดารา พิธีกร นักร้อง โครงการประกวดอ่าน และประกวดความเรียง กิจกรรม เนื่องในวันภาษาไทยแห่งชาติ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๐ โครงการเพื่อเทิดพระเกียรติพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในโอกาสเจริญพระชนมายุครบ ๘๐ พรรษา โครงการวิจัยปัญหาและ แนวทางการส่งเสริมภาษาไทย และการจัดทำแผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และส่งเสริมการ ใช้ภาษาไทยอย่างยั่งยืน

ส่วนการรณรงค์การแต่งกายชุดไทยและผ้าไทย ได้ขอความร่วมมือจากคณะรัฐมนตรี ผู้ประกาศข่าว พิธีกร และสื่อมวลชน แต่งกายด้วยผ้าไทยชุดพระราชทานและชุดพระราชนิยาม เพื่อเป็นแบบอย่างแก่เยาวชนและประชาชน นอกจากนี้ยังเชิญชวนให้นักเรียน นักศึกษา และข้าราชการ แต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองหรือท้องถิ่นเป็นประจำอย่างน้อยสัปดาห์ ละ ๑ วัน

นอกจากนี้ได้จัดการสัมมนา ผ้าไทยสายใยจากอดีตสู่ปัจจุบัน ก้าวทันสู่ออนาคต เพื่อ หาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาผ้าไทย ให้กับประชาชนและวัยรุ่น ได้ใช้ในชีวิตประจำวัน สามารถรักษาและหาซื้ออย่าง ราคาข่อมเยา รวมถึงการจัดทำแผนแม่บทการส่งเสริมการ อนุรักษ์และพัฒนาผ้าไทย เพื่อเสนอให้คณะรัฐมนตรี พิจารณาเป็นวาระแห่งชาติต่อไป

(๑) การฟื้นฟูขนบธรรมเนียมประเพณี กระทรวงวัฒนธรรมได้ฟื้นฟูขนบธรรมเนียม ประเพณีและค่านิยมที่ดีงามของคนไทย โดยทำการรณรงค์และจัดกิจกรรมในวันสำคัญ ต่าง ๆ อาทิ วันเด็กแห่งชาติ วันศิลปินแห่งชาติ วันมาฆบูชา วันอนุรักษ์มรดกไทย วัน สงกรานต์ วันวิสาขบูชา ฯลฯ

(๒) การประสานความสัมพันธ์กับต่างประเทศ การเจริญสัมพันธไมตรีกับนานา ประเทศตั้งแต่รัชกาลที่ ๕ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและศิลปวัฒนธรรม เพื่อรักษา ประโยชน์ของประเทศไทย แสวงหาพันธมิตร และสร้างความร่วมมือระหว่างกันนั้น ส่งผล ให้ประเทศไทยเป็นที่รู้จัก และยอมรับของชาติตะวันตกมากขึ้น ในปัจจุบันนโยบายการ ขยายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ความมั่นคง และวัฒนธรรม ทั้งในระดับ ภาครัฐ เอกชน และประชาชนมีเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการใช้วัฒนธรรมนำเศรษฐกิจ และเป็นสื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ในมิติด้านการประสานความสัมพันธ์กับต่างประเทศ กระทรวงวัฒนธรรมได้ร่วมมือกับกระทรวงการต่างประเทศ ดำเนินความร่วมมือทวิภาคีและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม กับ ๒๖ ประเทศ ซึ่งในปีที่ผ่านมาได้ดำเนินกิจกรรมความร่วมมือที่สร้างความสัมพันธ์กับต่างประเทศไม่ต่ำกว่า ๑๐๐ กิจกรรม กิจกรรมสำคัญที่กระทรวงวัฒนธรรมร่วมมือกับกระทรวงต่างประเทศและหน่วยงานต่าง ๆ คือ โครงการ การทูตเชิงวัฒนธรรม (Cultural Diplomacy) ซึ่งเป็นการจัดงานเทศกาลวัฒนธรรมไทยในต่างประเทศและจัดอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่มีการสถาปนากระทรวงวัฒนธรรม โดยในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ จัดที่เมืองเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก ประเทศรัสเซีย ในโอกาสครบรอบ ๓๐๐ ปี การสถาปนาเมืองเซนต์ปีเตอร์สเบิร์กปี ๒๕๔๗ จัดที่เมืองเมมฟิส ประเทศสหรัฐอเมริกาปี ๒๕๔๘ จัดที่กรุงโรมประเทศอิตาลี กรุงมอสโก ประเทศรัสเซีย จัดในโอกาสที่การบินไทยเปิดสายการบินสู่กรุงมอสโก และกรุงปักกิ่ง เชียงไฮ้ คุนมิง และกวางเจา ในโอกาสครบรอบ ๓๐ ปี ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน ในปี ๒๕๔๙ จัดที่เมืองโอบายัว เฮาเซนต์ ประเทศเยอรมนีและกรุงปารีส เมืองเบรส และเมืองลียง ประเทศฝรั่งเศสเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี และในโอกาสครบรอบความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยและฝรั่งเศสครบรอบ ๓๒๐ ปี ที่มีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ในงานจะมีการจัดหมู่บ้านไทย ๔ ภาค นิทรรศการสินค้าจากร้านกาแฟและดอยสูง การแสดงศิลปวัฒนธรรมไทย เช่น โขน การแสดงหุ่นละครเล็ก โจอหลุยส์ และการจำหน่ายสินค้า OTOP การนวดแผนไทย สปาไทย ภาพยนตร์ไทย อาหารไทย ผลไม้ไทย และอื่น ๆ อีกมากมาย

(๕) โครงการ Arts Market เป็นกิจกรรมที่สำนักงานแห่งนี้ จัดสม่ำเสมอตลอดปีติดต่อกันเป็นปีที่ ๓ โดยมีวัตถุประสงค์ให้ศิลปินรุ่นใหม่มีสถานที่จำหน่ายผลงาน และเป็นการส่งเสริมให้คนไทยที่รักงานศิลป์สามารถหาซื้อผลงานได้ในราคาที่เหมาะสม กิจกรรมนี้จัดที่หอศิลป์แห่งชาติ แต่ขณะนี้ได้ขยายสู่ศูนย์การค้าและในต่างจังหวัด

(๑๐) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมที่สำคัญที่สุดในประเทศไทย เป็นแหล่งรายได้ที่สูงมากในแต่ละปี ในปี 2006 มีนักท่องเที่ยวเข้ามาทัศนจรในประเทศไทยประมาณ 13 ล้านคน ทำรายได้ให้แก่ประเทศไทยประมาณ 560,000 ล้านบาท ได้มีการส่งเสริมแหล่งวัฒนธรรมและสินค้าทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน วัดวาอาราม แหล่งประวัติศาสตร์ ของที่ระลึกที่เป็นงานศิลปหัตถกรรม และการบริการทางวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

สำหรับภาคเอกชน ก็ได้มีการลงทุนในเรื่องการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น โรงละครอสังการที่พญา ลงทุนเป็นมูลค่าถึง 925 ล้านบาท หรือ โรงละครสยามนิรมิต ในกรุงเทพฯ

ก็มีมูลค่าถึง 1,184 ล้านบาท นอกจากนี้ ก็มี โรงละครเฉลิมกรุง ซึ่งจัดแสดงโขน และคณะหุ่นละครเล็ก โจหลุยส์ ที่สวนลุมไนท์บาซาร์ เป็นต้น

(๑๑) โครงการ “พิพิธภัณฑสถานภัยพิบัติสีนามิบ้านน้ำเค็ม” เป็นโครงการที่กระทรวงวัฒนธรรมกำลังดำเนินการอยู่ที่จังหวัดพังงา

จากเหตุการณ์ธรณีพิบัติครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์ เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2547 ทำให้คนไทยและคนทั่วโลกรู้จักคำว่า “สีนามิ” และความโหดร้ายของธรรมชาติ ที่ก่อให้เกิดการสูญเสีวิตและทรัพย์สินอย่างมหาศาล ในประเทศไทย 6 จังหวัดชายฝั่งอันดามันได้รับผลกระทบมากที่สุด ได้แก่ จังหวัดภูเก็ต จังหวัดพังงา จังหวัดกระบี่ จังหวัดระนอง จังหวัดสตูล ณ จังหวัดพังงา บริเวณที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด คือ หมู่บ้านน้ำเค็ม อำเภอตะกั่วป่า ที่บ้านเกือบทั้งหมดถูกทำลายแบบถอนรากถอนโคน มีผู้เสียชีวิต 124 คน สูญหาย 134 คน และบาดเจ็บ 209 คน ภายหลังคลื่นสงบปรากฏมีเรือหาปลา 2 ลำ มาเกยตื้นอยู่ 2 ลำ เป็นเสมือนอนุสรณ์ของความรุนแรงของธรรมชาติ ซึ่งกระทรวงวัฒนธรรมร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนร่วมกันจัดทำพิพิธภัณฑฯ เพื่อเล่าเหตุการณ์และสื่อความหมายให้เห็นถึง ภัยธรรมชาติ การให้ความรู้เกี่ยวกับภัยธรรมชาติ และการช่วยตัวเองจากภัยธรรมชาติ โครงการพิพิธภัณฑฯ นี้ประกอบด้วยเรือ 2 ลำ ห้องจัดแสดงวัตถุและภาพจากเหตุการณ์ ห้องบรรยาย ห้องอนุสรณ์ผู้เสียชีวิต หอคอยเตือนภัย ฯลฯ

(๑๒) โครงการพัฒนาศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย เป็นพื้นที่บริการทางวัฒนธรรมระดับนานาชาติ เป็นอีกโครงการหนึ่งที่กระทรวงดำเนินการ โดยกระทรวงวัฒนธรรมได้จัดซื้อที่ดินจำนวน ๓๕ ไร่ ติดกับศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย เป็นพื้นที่ดำเนินการโครงการดังกล่าว โดยมีวัตถุประสงค์ในการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ เพิ่มศักยภาพและคุณภาพชีวิตทางวัฒนธรรมของประชาชนและเยาวชนในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม ทันสมัย ก้าวทันกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของประเทศ และเพื่อพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงการแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทวีปเอเชียและระดับนานาชาติ

(๑๓) การจัดตั้งสถาบันอุตสาหกรรมศิลปวัฒนธรรม (องค์การมหาชน) ขณะนี้ในหลายประเทศพยายามปรับตัวให้ก้าวทันเทคโนโลยี พร้อมกับการธำรงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และนำมิติทางวัฒนธรรมมาใช้ในเชิงเศรษฐกิจ และใช้เป็นเครื่องมือในการขยายฐานการตลาดด้านอุตสาหกรรมส่งออกสินค้าไปสู่ตลาดโลก โดยการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของตราสินค้า (BRAND) จากประเทศนั้น ๆ และปลูกฝังค่านิยมให้ประเทศอื่น ๆ นิยมสินค้าจากประเทศตน โดยนำเอาสาระและเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมผ่านสื่อ (Media) ประเภทต่าง ๆ ที่รวมเรียกว่าอุตสาหกรรมศิลปวัฒนธรรม (Art and Culture Industry) หรือ

บางครั้งก็เรียกว่าอุตสาหกรรมการสร้างสรรค์ (Creative Industry) หรืออุตสาหกรรมสารัตถะ (Content Industry) ภายใต้แนวทางของอุตสาหกรรมศิลปวัฒนธรรม (Art and Culture Industry) ซึ่งหมายรวมถึงสื่อประเภทต่าง ๆ และสื่อผสม เช่น ภาพยนตร์ โทรทัศน์ วิทยุทัศน์ การตูน วรรณกรรม สิ่งพิมพ์ ดนตรี และการแสดง อินเทอร์เน็ต เกมส์ ภาพเคลื่อนไหวหรือแอนิเมชัน (Animation) และสื่อบนโทรศัพท์มือถือ เป็นต้น อุตสาหกรรมศิลปวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนฐานของความเป็นไทย นำเอาทุนและองค์ความรู้ทางอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ และศิลปวัฒนธรรมมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม ให้ความสมดุล จนเกิดเป็นคุณค่าทางสังคมและมูลค่าทางเศรษฐกิจ อันจะส่งผลดีต่อประเทศชาติ ทำให้สังคมเกิดคุณค่า และเศรษฐกิจเกิดการพัฒนามีความก้าวหน้าแบบยั่งยืน จากเหตุผลดังกล่าว กระทรวงวัฒนธรรมจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดตั้งสถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมศิลปวัฒนธรรม (องค์กรมหาชน) ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นองค์กรที่มีความเป็นเลิศในการพัฒนาทุนทางอุตสาหกรรมศิลปวัฒนธรรมผ่านสื่อ (Media) มุ่งเสริมศักยภาพการแข่งขันในระบบเศรษฐกิจโลก เพื่อนำไปสู่การสร้างชาติอย่างมั่นคงและยั่งยืน ตลอดจนทำหน้าที่ส่งเสริมให้ประชาชนในชาติเกิดความรักและภูมิใจในเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติไทย

ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวข้างต้น เป็นการบริหารงานในรูปแบบใหม่ที่มุ่งเน้นความสำเร็จเป็นสำคัญ ซึ่งส่วนราชการ โดยปกติไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องจัดตั้งและดำเนินงานในรูปขององค์กรมหาชน

สรุป

คำว่า “วัฒนธรรม” ซึ่งมีผู้คนให้คำจำกัดความมากมาย แต่โดยทั่วไปแล้วเราจะเข้าใจกันว่า วัฒนธรรมคือวิถีชีวิตของคนในสังคม เป็นแบบแผนของการประพฤติปฏิบัติ แล้วแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกัน สามารถเข้าใจและยอมรับเพื่อใช้ปฏิบัติร่วมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนนั้น ๆ วิถีชีวิตของคนในสังคม ก็มีธรรมชาติเหมือนสิ่งอื่น ๆ ในโลก คือมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้นปัจจัยที่จะทำให้วัฒนธรรมที่ฝังมายังคงอยู่ ก็จะต้องมีการถ่ายทอด ส่วนวัฒนธรรมที่จะเกิดใหม่ ก็ควรจะต้องเป็นวัฒนธรรมที่มีความเหมาะสมกับคนในสังคม และเป็นที่ยอมรับได้ เพราะฉะนั้น ในยุคโลกาภิวัตน์เรื่องที่สำคัญ ลำดับแรก คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ การส่งเสริมกระบวนการถ่ายทอดและเรียนรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการถ่ายทอดจากเรื่องของการศึกษา สถาบันและองค์กร โดยเฉพาะบ้าน วัด และโรงเรียน และที่สำคัญเรื่องของการศึกษา วัฒนธรรม จริยธรรม เป็นเรื่องที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน จนอาจกล่าวได้ว่า

เป็นเรื่องเดียวกัน เพราะกระบวนการศึกษาทางวัฒนธรรม และกระบวนการเรียนรู้ทำได้ทั้งในระบบและนอกระบบซึ่งจะทำให้เด็กและเยาวชนไทยเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ และเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศ ประการที่สอง กระบวนการบริหารจัดการวัฒนธรรมจะต้องทำให้ชุมชน หรือภาคสังคมมีความเข้มแข็ง ซึ่งจะทำให้สามารถรับมือกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ได้ ซึ่งตรงนี้ได้มีผู้ให้คำจำกัดความคำว่าท้องถิ่นเข้มแข็ง คือ “ท้องถิ่นพัฒนา” อย่างไรก็ตาม กระแสโลกาภิวัตน์เองจะมีข้อดีหลายอย่าง ซึ่งเราจะต้องใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศให้เป็นประโยชน์และต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมด้วย ประการสุดท้าย ได้แก่ การกำหนดยุทธศาสตร์การบริหารจัดการสู่การแข่งขันระดับโลก โดยใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการผลิตและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งจำเป็นต้องผนึกกำลังทุกภาคส่วน ทั้งด้านวิจัยจากภาคการศึกษา การส่งเสริมจากภาครัฐ การผลิตและการตลาดของภาคเอกชน

